OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

TÄYDENTÄVÄ
VASTINE

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

Erityisasiantuntija Anna-Liisa Sandvik

4.11.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta (HE 53/2025 vp)

Vastine lakivaliokunnalle annettuihin lausuntoihin

Oikeusministeriön käytettävissä ovat olleet perustuslakivaliokunnan, eduskunnan apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan, sisäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Rikosseuraamuslaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön, Huittisten, Sukevan ja Vantaan vankilan, Helsingin hallinto-oikeuden, Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen, Lapsiasiavaltuutetun, Lastensuojelun Keskusliiton, Vankien vanhemmat ry:n sekä professori Sakari Melanderin ja professori emeritus Matti Tolvasen lausunnot.

Oikeusministeriö toteaa, että kaikissa lausunnoissa esityksen tavoitteita ja säädösehdotuksia kannatettiin yleisesti. Lausunnoissa esitetyt kriittiset huomiot koskivat pääasiassa yksittäisiä säännösehdotuksia. Näitä huomioita käsitellään seuraavassa.

Täydentävä vastine

Oikeusministeriö oli lakivaliokunnan kuultavana vastineesta perjantaina 24.10.2025. Lakivaliokunnassa 24.10.2025 käydyn keskustelun perusteella oikeusministeriö täydentää vastinettaan vankeusvankien ja tutkintavankien varmuusosastolle sijoittamista, varmuusosastolta vapautumista sekä videotapaamisen kuuntelu- ja tallentamismahdollisuutta koskevin osin.

Teknisinä korjauksena otsikointien numerointitasoa on muutamin kohdin korjattu sekä 8 luvun 11 §:n 3 momenttiin lisätty puuttuva sana ”ja”. Täydentävät vastaukset on merkitty keltaisella korostuksella.

1. Avolaitokseen sijoittaminen

Apulaisoikeusasiamiehelle ongelmallisena on näyttäytynyt sen arvioiminen, mitä tarkoitetaan kiinnittymisellä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi minkälaisin ja kuinka painavin tai kevyin perustein henkilön katsotaan olevan kiinnittynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ovatko tätä koskevat tiedot ajan tasalla, sekä mitä tarkoitetaan sillä, että henkilö on luotettavasti irtaantunut järjestäytyneestä rikollisuudesta, kuinka tämä osoitetaan ja mikä paino annetaan esimerkiksi sille, että vanki on määrätietoisesti noudattanut rangaistusajan suunnitelmaa. **Oikeusministeriö** yhtyy oikeusasiamiehen lausunnossakin todettuun siitä, että pääosin kyse ei ole lainsäädäntö-

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

kysymyksestä, vaan olennaista on, että päätösharkinta tehdään yksittäistapauksittain vankia koskevien ajantasaisten ja oikeiden tietojen perusteella.

Professori Melanderin mukaan 1. lakiehdotuksen 6 luvun 1 §:n 4 kohdan osalta ei ole arvioitu, onko sanamuodon muutoksella vaikutusta sääntelyn soveltamiseen. Jos tarkoituksena on muuttaa sijoittamisen kynnystä, tätä olisi ollut syytä käsitellä tarkemmin esityksen perusteluissa. **Oikeusministeriö** viittaa esityksen jaksoon 5.2, jossa todetaan, että ehdotettujen muutosten takia ja vaikutuksena avolaitokseen sijoittamisen kynnys voi jossain määrin nousta esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneiden vankien tai yhdistelmärangaistukseen tuomittujen vankien kohdalla. Kynnyksen ei ole kuitenkaan arvioitu nousevan merkittävästi, koska jo nykyisin järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet vangit eivät lähtökohtaisesti täytä avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä. Yhdistelmärangaistukseen tuomittujen kohdalla avolaitokseen sijoittaminen olisi korostetun tapauskohtaista. Lisäksi yhdistelmärangaistukseen tuomittuja on tähän mennessä ollut lukumääräisesti vähän. Tästä syystä heidän kohdallaan ehdotuksen vaikutusta ei voida arvioida täsmällisemmin.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen mukaan tapauskohtaisesti vangin rikollisuuden laadun ja vangin vaarallisuuden arvioinnissa voi olla tarpeellista konsultoida poliisia, jotta sijoituspäätöksen arvioinnissa on kaikki tarvittavat tiedot käytettävissä. Tässä on huomioitava, onko mahdollisuutta tietojen luovuttamiseen. **Oikeusministeriö** toteaa, ettei esityksen valmistelun aikana tältä osin havaittu nykysääntelyssä puutteita. Laissa henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa (1301/2021) säädetään Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta. Lain 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada poliisin henkilörekisteristä tieto esimerkiksi tutkintavankien ja vankien sijoittamista varten.

Professori Melanderin mukaan sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta olisi keskeistä, että avolaitokseen sijoittamisen mahdollisuutta ei kategorisesti poissuljettaisi yhdeltäkään vankiryhmältä. Myös **lapsiasiavaltuutettu** kiinnittää tähän huomiota, mutta siitä näkökulmasta, ettei esityksestä käsitellä sitä, miksi alaikäisiä vankeja ei käytännössä sijoiteta avolaitokseen. Lapsiasiavaltuutettu pyytää lakivaliokuntaa edellyttämään, että alaikäisten sijoittamista avolaitoksiin tarkastellaan jatkossa, jotta avolaitossijoituksia ei tosiasiallisesti poissuljeta yhdeltäkään vankiryhmältä. Lastensuojelussa esiintyvät haasteet löytää lapsen tarpeita vastaava sijoituspaikka oletettavasti koskevat myös alaikäisiä vankeja. Sellaiselle avolaitoskelpoiselle lapselle, jonka sijoittaminen lastensuojelulaitokseen ei ole mahdollista, olisi mahdollisuus päästä avolaitokseen merkittävä esimerkiksi koulunkäynnin turvaamisen kannalta. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu peräänkuuluttaa tutkintavankien lastensuojelulaitoksiin sijoittamisen selvittämistä.

Oikeusministeriö toteaa, ettei avolaitossijoituksen mahdollisuutta poissuljeta miltään vankiryhmältä. Asiaan tullaan kiinnittämään huomiota lakimuutosten johdosta annettavissa koulutuksissa. Lisäksi oikeusministeriön tietojen mukaan muutamia alaikäisiä vankeja on sijoitettu avolaitoksiin. Näissä sijoituksissa on kuitenkin ollut haasteita, joiden vuoksi avolaitoskelpoisille alaikäisille vangeille lastensuojelulaitos olisi oikeusministeriön näkemyksen mukaan avolaitosta parempi ratkaisu. Oikeusministeriö on eduskunnan oikeusasiamiehelle asiassa EOAK/1178/2028 antamassaan ilmoituksessa todennut tästä seuraavaa.

> Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan alaikäisen avovankilaan sijoittamista hankaloittaa se, ettei soveltuvia avolaitoksia ole olemassa ilman rakenteellisia korjauksia. Lisäksi alaikäisten vankien tarvitsemaa tukea ja toimintaa ja heidän tarpeisiinsa vastaavaa ammattitaitoista henkilökuntaa ei ole valmiina. Alaikäisen vangin koulutusta, käytännössä perusopetusta, ei järjestetä avolaitoksissa, vaan opetus olisi tarpeen tullen järjestettävä vankilan ulkopuolisen opintoluvan avulla. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittu merkitsee, ettei alaikäisille vangeille keskeisiä rakenteita, tukea antavaa henkilöstöä sekä koulutusmahdollisuuksia ole valmiiksi avovankiloissa. Tästä seuraa, että riittävän monen avovankilan varustaminen alaikäisille sopiviksi edellyttäisi merkittävää työtä, logistiikkaa ja resursseja. Rikosseuraamuslaitoksesta saatujen tietojen perusteella edes kaikkia alaikäisiä poikia ei aina voitaisi sijoittaa samaan avovankilaan, vaikka he sinänsä olisivatkin avolaitoskelpoisia, sillä he voivat kuulua eri jengeihin tai heidän välinsä muutoin ovat sellaiset, että heidät on pidettävä erillään toisistaan. Tällaisia tilanteita on ollut käsillä suljettujen vankiloiden alaikäisten vankien osastoilla. Näin ollen alaikäisille vangeille sopeutettuja avovankiloita pitäisi olla useampikin, vaikka alaikäisten

avolaitoskelpoisten vankien määrä olisi erittäin pieni ja ajoittain olematon. Tällaisiin rakenteisiin panostaminen ei OM:n näkemyksen mukaan ole realistista eikä tarkoituksenmukaista.

Avolaitoskelpoinen alaikäinen vanki on jo nykyään voitu sijoittaa lastensuojelulaitokseen vankilan ulkopuolisena sijoittamisena. Lastensuojelulaitokseen sijoittamisen puolesta puhuu ennen kaikkea se, että alaikäinen vanki asuisi tällöin nimenomaan toisten lasten eikä aikuisten vankien kanssa. Suomea sitovien kansainvälisten sopimusvelvoitteiden samoin kuin rikoslain ja vankeuslain säännösten täyttymisen lisäksi tällä voidaan arvioida olevan myönteinen vaikutus ainakin osaan sijoitetuista alaikäisistä vangeista. Vankien lastensuojelulaitoksiin sijoittamisaste on varsin alhainen, keskimäärin noin yksi vuodessa. Lastensuojelulaitoksia on jo olemassa, mikä vähentänee uusien laitosten rakentamistarvetta alaikäisten vankien sijoittamisen johdosta. Lastensuojelulaitoksissa on myös lasten, mukaan lukien alaikäisten avolaitoskelpoisten vankien, tukemista varten ammattitaitoista henkilöstöä. Ainakin koulukodeissa järjestetään myös koulutusta oppivelvollisuuden täyttämiseksi.

OM:n arvioinnin johtopäätös on, että avolaitoskelpoisia alaikäisiä vankeja voidaan nykyisillä avovankilarakenteilla sijoittaa olevassa oleviin avovankiloihin vain vankeuslain 5 luvun 2 §:n poikkeussäännöksen nojalla, toisin sanoen silloin kun alaikäisen vangin pitämisestä erillään aikuisista vangeista voidaan luopua koska alaikäisen vangin etu ei muuta vaadi. Erillään pitämisestä luopuminen on kuitenkin aina poikkeus, ja sitä voi perustella vain lapsen edulla.

Oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat katsoneet, etteivät nykyiset säännökset estä avolaitoskelpoisten alaikäisten vankien sijoittamista lastensuojelulaitokseen. Oikeusministeriö pitää edellä esitetyn perusteella lastensuojelulaitokseen sijoittamista ensisijaisena vaihtoehtona avolaitoskelpoisten alaikäisten vankien sijoittamisessa vankilan muurien ulkopuolelle. Vankeuslain ja lastensuojelulain vireillä olevien uudistusten toteutuessa säännöksiä saadaan edelleen selkeytettyä, mikä edistää muun muassa käytännön sijoittamispäätöksiä tekevien henkilöiden työtä.

Myöhemmin tällä hallituskaudella on tarkoitus antaa toinen hallituksen esitys, jossa käsitellään tästä esityksestä pois jääneet ulkopuoliseen laitossijoittelun muutosehdotukset, mukaan lukien mahdollisuus sijoittaa alaikäinen avolaitoskelpoinen vanki lastensuojelulaitokseen. Tässä yhteydessä on mahdollista käsitellä lapsiasiavaltuutetun esiin nostamia asioita tarkemmin.

Tutkintavankien lastensuojelulaitoksiin sijoittamisen selvittämisen osalta oikeusministeriö viittaa tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 3 §:ään, jonka mukaan tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen. Tähän tarkoitukseen pohjautuu lain 2 luvun 1 §:n 2 momentti, jonka mukaan tutkintavankia ei saa sijoittaa avolaitokseen. Lisäksi pakkokeinolain (806/2011) 11 §:n 5 momentin mukaan alle 18-vuotiasta epäiltyä ei saa vangita tai määrätä pidettäväksi edelleen vangittuna, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

Alaikäisiä onkin vangitsemisen sijaan määrätty pakkokeinolain 1 a §:ssä tarkoitettuun teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon. Oikeusministeriö pitää alaikäisille tehostettua matkustuskieltoa ensisijaisena tutkintavankeuteen nähden silloin, kun sen edellytykset täyttyvät. Tehostettu matkustuskielto mahdollistaa esimerkiksi koulunkäynnin tai sijoituksen lastensuojelulaitokseen pakkokeinon aikana.

Lisäksi oikeusministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat asettaneet ajalle 1.1.– 31.12.2025 yhteistyöryhmän vankilaopetuksena järjestettävän toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi, perusopetus huomioiden. Työryhmä päivittää linjaukset ja periaatteet vankilaopetuksena järjestettävän koulutuksen ja opetuksen toteuttamiseksi.

Vankien vanhemmat ry kommentoi suoraan vapaudesta avolaitokseen sijoittamista vankeuslain 4 luvun 9 §:n perusteella kysymällä miten pystytään arvioimaan alle kahden vuoden ehdottoman vankeustuomion saaneen ensikertalaisen avolaitoskelpoisuus ja kyky sitoutua päihteettömyyteen? Yhdistyksen mukaan huumausaineriippuvaisia ei pitäisi sijoittaa avolaitokseen, vaikka he vakuuttaisivat sitoutuvansa päihteettömyyteen. **Oikeusministeriö** toteaa, että sijoitus suoraan vapaudesta

avolaitokseen on mahdollista, jos kaikki laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Avolaitossijoitus edellyttää muun ohella sitoutumista päihteettömyyteen ja sen valvontaan. Rikosseuraamuslaitos on antanut ohjeen vangin sijoittaminen tai siirtäminen avolaitokseen ja avolaitoksesta suljettuun vankilaan (3/004/2022), jonka kohdassa 3 käsitellään yhdistyksen esille nostamia seikkoja. Käytännössä avolaitokseen sijoittaminen voidaan toteuttaa siten, että tuomittu määrätään päihdetestausta varten ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista tai hänet voidaan määrätä ilmoittautumaan sellaiseen avolaitokseen, jossa on mahdollisuus ottaa vastaa siviilistä suoraan tulevia tuomittuja. Sijoituksen edellytyksenä on kuitenkin se, että tuomitulla ei ole päihdeongelmaa eikä ole syytä epäillä, että hän välittäisi päihteitä sijoituslaitokseen.

2. Varmuusosastoa koskevat ehdotukset

2.1. Varmuusosastolle sijoittamisen edellytysten täsmällisyys ja tarkkarajaisuus ~~sekä tutkintavankeuden sijoittaminen varmuusosastolle~~

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut varmuusosastosijoituksen merkitsevän osaston olosuhteiden vuoksi esityksessä kuvatulla tavalla voimakasta puuttumista vangin yksityiselämän suojaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä perusoikeusrajoituksiin kohdistuvan sääntelyn täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta olisi perustellumpaa säätää 1.lakiehdotuksen 5 luvun 6 §:n 1 kohdan rikollisen toiminnan jatkamista koskevasta edellytyksestä nyt ehdotettua tarkemmin. Sama huomio koskee 2. lakiehdotuksen 3 luvun 2 c §:ää.

Apulaisoikeusasiamiehellä ei ole huomautettavaa sijoittamisen kynnyksen määrittelyyn välttämättömyyteen. Perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa apulaisoikeusasiamies on pitänyt ehdotetun 5 luvun 6 §:n 1 kohdan ilmaisua ”jatkaa rikollista toimintaa” liian epätäsmällisenä ja laajana. Lisäksi säännöksen sanamuoto poikkeaa väljyydeltään esityksen perusteluista, joiden mukaan kyse olisi vakavasta, ammattimaisesta tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvästä toiminnasta. Kuitenkaan nykyisen kaltainen sijoittamisen sitominen tiettyihin rikosnimikkeisiin ei liene perusteltua.

Professori Melander on myös pitänyt ehdotettua sääntelyä tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden sekä oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmallisena, koska rikollisen toiminnan käsitettä ei määritellä eikä rajata suhteessa rangaistavaksi säädettyihin tekoihin tai niiden rangaistusasteikkoon.

Sisäministeriö katsonut ehdotetun 5 luvun 6 §:n 1 kohdan edellytyksen olevan kattava ja oletettavasti lisäävän lainkohdan sovellettavuutta.

Oikeusministeriö pitää välttämättömänä, ettei sääntelyä enää jatkossa kytkettäisi nimenomaisesti mainittuihin rikostunnusmerkistöihin ja rangaistusasteikkojen kautta määriteltyihin rikoksiin. Esityksen tavoitteena on nimenomaan uudistaa edellytystä tältä osin.

Ensisijaisesti oikeusministeriö katsoo hallituksen esityksessä ehdotetun rikollisen toiminnan jatkamista koskevan edellytyksen olevan riittävän tarkkarajainen ja täsmällinen hallituksen esityksestä ilmenevin perusteluin. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan perustuslakivaliokunnan kannanotto ei välttämättömästi edellytä edellytyksen tarkentamista.

Mikäli lakivaliokunta katsoo, että rikollisten toiminnan jatkamista koskevaa edellytystä pitäisi perustuslakivaliokunnan kannanoton johdosta tarkentaa, oikeusministeriö ehdottaa, että edellytystä tarkennettaisiin seuraavasti: ”jatkaa rikollista toimintaa, joka vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta”. Vastaava muutos tehtäisiin myös tutkintavankeuslakiin.

Oikeusministeriö toteaa, että vankeuslaissa on vakiintuneesti käytetty käsitettä vankilan järjestys ja turvallisuus erilaisten toimenpiteiden edellytyksenä. Vankeuslain systematiikan kannalta tulee tässäkin yhteydessä käyttää tätä käsitettä. Lähtökohtaisesti Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuudet on siten

sidottu vankilaympäristöön. Esityksen tavoitteena on nytkin pyrkiä puuttumaan varmuusosastosijoituksilla erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan nimenomaan vankilassa.

Edelleen on syytä todeta, että vankeuslain 1 luvun 2 § mukaan vankeuden täytäntöönpanon yhtenä tavoitteena on estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Lisäksi 3 §:n 2 momentin mukaan vankeus on pantava täytäntöön muun muassa siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Turvallisuuden näkökulmasta Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanotehtävät ja toimivalta keskittyvät siten vankilaturvallisuudesta huolehtimiseen. Rikosseuraamuslaitoksen rooli turvallisuusviranomaisena eroaa siten poliisista, jonka tehtävänä on yleisesti turvata muuta yhteiskuntaa ja ennalta estää rikollisuutta. Oikeusministeriö pitää perusteltuna säilyttää tämän tehtävänjaon nyt ehdotetuissa säännöksissä. Varmuusosastosijoituksella voidaan kuitenkin estää ja vähentää vankilan ulkopuolellakin tapahtuvaa rikollisuutta sen myötä, että varmuusosastolla valvotaan tehokkaammin vankilan ulkopuolelle suuntautuvaa viestintää ja yhteydenpitoa. Tässä yhteydessä ei ole perusteltua laajentaa Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä ja toimivaltuuksia yhteiskunnan turvallisuuteen laajassa mielessä. Näistä syistä oikeusministeriö pitää perusteltuna, että edellytyksen tarkentaminen sisältää vankila sanan.

Varmuusosastoa koskevat säännökset lisättiin lainsäädäntöön vuonna 1998 vankilarikollisuuden torjumiseksi. Varmuusosastosta säädettäessä tarkoituksena oli, että varmuusosastosijoitus olisi turvaamistoimenpide, jolla pyritään estämään rikollisen tai siihen verrattavan toiminnan jatkaminen vankilassa (HE 10/1998 vp s. 24 II, EV 206/1998 vp). Voimassaoleva sääntely ei toteuta tätä tavoitetta parhaalla mahdollisella tavalla. Käytännössä varmuusosastolle on enenevässä määrin sijoitettu vankeja vankilan tai muiden henkilöiden turvallisuutta vaarantavan toiminnan vuoksi. Esityksen tavoitteena on, että varmuusosastolle saataisiin nykyistä paremmin sijoitettua järjestäytyneen rikollisuuden ns. johtohahmoja, joihin varmuusosaston valvontatoimivaltuuksia on perusteltua kohdentaa.

Kaikki sellaiset vangit, jotka voivat esimerkiksi käyttäytyä vankilassa väkivaltaisesti eivät välttämättä tarvitse varmuusosastolla tapahtuvaa puheluiden, kirjeiden ja tapaamisten valvontaa. Luonnollisesti he tarvitsevat valvontaa ja henkilökunnan läsnäoloa, mutta harvoin sellaista yhteydenpidon valvontaa, jonka varmuusosasto mahdollistaa. Ehdotettu sääntely ei poissulje esimerkiksi väkivaltaisella käytöksellään turvallisuutta vaarantavien vankien sijoittamista varmuusosastolle. Näin voitaisiin jatkossakin tehdä. Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeää kohdentaa varmuusosaston paikkoja järjestäytyneen rikollisuuden johtohahmoille, jotta varmuusosaston valvontasäännöistä saataisiin hyötyä.

Jotta tässä sijoittamisessa onnistuttaisiin, varmuusosastosijoituksen tulisi perustua jatkossa kokonaisarvioon vangin toiminnasta. Koska kyse on turvaamistoimesta, täyttä varmuutta rikollisen toiminnan jatkamisesta ei vaadittaisi. Sijoittamisen perusteena olisi kuitenkin jokin konkreettinen seikka (esimerkiksi vihjetieto), jonka perusteella rikollisen toiminnan jatkamista pidettäisiin todennäköisenä. Rikollisen toiminnan ei välttämättä tarvitse olla erityisen vakavaa vaarantaakseen vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Vankilassa esimerkiksi pienenkin huumausainemäärän rahallinen arvo on merkittävästi suurempi, kuin katukaupassa.

Professori Melander on pitänyt myös ehdotettua 5 luvun 6 §:n 3 kohtaa ongelmallisena avoimuudeltaan ja suhteeltaan säännökseen 1 kohtaan. **Perustuslakivaliokunta** ei ole lausunnossaan pitänyt tarpeellisena arvioida ja ottaa kantaa ehdotettuun 3 kohtaan. **Oikeusministeriö** viittaa hallituksen esityksen perusteluihin, joiden mukaan säännös vastaisi pykälän nykyistä 2 momenttia. Soveltamiskäytäntöä ei siten olisi tarkoitus olennaisesti muuttaa.

2.2. Tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle

Edellä jaksossa 2.1. käsitelty varmuusosastosijoituksen edellytyksen täsmentäminen ja järjestyksen ja turvallisuuden käsitteen kytkeminen vankilaympäristöön koskee myös tutkintavankeja ja tutkintavankeuden toimeenpanoa. Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät asiat kuuluvat poliisin vastuulle.

Tutkintavangille voidaan määrätä pakkokeinolain (806/2011) 4 luvussa tarkoitettu yhteydenpidon rajoitus. Yhteydenpidon rajoittamisella pyritään ensisijaisesti turvaamaan esitutkinta ja tuomioistuin-käsittely, mutta myös osaltaan estämään rikollisen toiminnan jatkaminen. Yhteydenpidon rajoittamisessa käytännössä tutkintavangin kirjeenvaihto, puhelimen käyttö, tapaamiset ja muu yhteydenpito tai yhdessäolo estetään joko sellaisten henkilöiden kanssa, jotka tuomioistuin on nimennyt taikka yleisesti muiden henkilöiden kanssa ketään nimeämättä. Yhteydenpidon rajoittaminen on siten huomattavasti pidemmälle menevä rajoitustoimi kuin varmuusosastolle sijoittaminen. Esitutkinnan turvaamisen lisäksi yhteydenpidon rajoitus hyvin pitkälti estääkin rikollisen toiminnan jatkamisen, koska tutkintavangeilla ei ole kontakteja vankilan ulkopuolelle. Mikäli yhteydenpidon rajoitus on yleinen, ei tutkintavangilla saa olla kontakteja muihin tutkintavankeihinkaan. Tutkintavangin, jolla on yhteydenpidon rajoitus, yhteydenpitoa voidaan siten valvoa ilman varmuusosastosijoitustakin paljon tarkemmin kuin muiden vankien yhteydenpitoa. Myös tästä näkökulmasta järjestyksen ja turvallisuuden käsitteen tulisi kytkeytyä vankilaympäristöön tutkintavankeuslaissa.

Rikosseuraamuslaitos saattaa harkittavaksi, olisiko tutkintavankeuslaissa (768/2005) tarpeen viitata pakkokeinolain (806/2011) yhteydenpitorajoituksia koskeviin säännöksiin. **Oikeusministeriön** näkemyksen mukaan ei liene tarpeen erikseen säätää yhteydenpidon rajoittamisesta varmuusosastolla. Yhteydenpidon rajoittaminen toteutettaisiin varmuusosastolla siinä missä tavallisilla osastoillakin. Se, että sopimusosastoa koskevassa tutkintavankeuslain 2 a §:ssä on mainittu yhteydenpidonrajoittamisesta, liittynee sopimusosastolla järjestettävään toimintaan. Päihdekuntoutustoimintaan ei käytännössä voi osallistua yhteydenpidon rajoitusten voimassa ollessa.

Tutkintavankeuslaki linkittyy pakkokeinolain yhteydenpidonrajoitussääntelyyn siten, että tutkintavankeuslain 13 luvun 1 §:n 1 momentissa luetellaan turvaamistoimenpiteet, joista yksi on yhteydenpidon rajoittaminen. Pykälän 4 momentin mukaan tutkintavangin yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään pakkokeinolain 4 luvussa.

Oikeusministeriö tuo esille, että tutkintavankeuslain eräissä säännöksissä on erikseen mainittu yhteydenpidon rajoittamisesta. Näitä ovat ainakin 9 luvussa 1 §:ssä 1 momentti, jossa säädetään tapaamisoikeudesta. Luvun 2 §:ssä on erikseen mainittu, ettei valvomatonta tapaamista voida myöntää, jos yhteydenpitoa on rajoitettu. Myös luvun 5 §:ssä vankien välisestä tapaamisesta on erikseen mainittu, ettei tapaamista ei voida myöntää yhteydenpidon rajoituksen voimassa ollessa. Sen sijaan lapsen tapaamista koskevassa 3 §:ssä ja asiamiehen tapaamista koskevassa 4 §:ssä ei mainita yhteydenpidon rajoittamista. Jälkimmäisessä syy liittynee puolustuksen valmistelemiseen. Epäjohdonmukaista kuitenkin on, ettei lapsen tapaamista koskevassa säännöksessä erikseen mainita yhteydenpidon rajoittamista.

Oikeusasiamies kiinnittää huomiota syyttömyysolettamaan pohjautuvaan velvoitteeseen pitää tutkintavangit ja vankeusvangit toisistaan erillään. **Oikeusministeriö** yhtyy tähän näkemykseen. Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan tutkintavankien varmuusosaston perustamista valmistellaan tästä syystä tutkintavankilana toimivaan Vantaan vankilaan.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen mukaan mahdollisuus sijoittaa tutkintavanki varmuusosastolle edellyttää vankilan ja poliisin yhteistyön sovittamista uuteen toimintaympäristöön esimerkiksi kuulustelujen suorittamisessa. **Oikeusministeriö** katsoo, että yhteistyön sovittamiseen on hyvät mahdollisuudet, koska Vantaan vankila toimii yksinomaan tutkintavankilana.

2.3. Varmuusosastolta vapautuminen

Vankeuslain 4 luvun 6 §:n nojalla rangaistusajan suunnitelman tulee sisältää tiedot muun ohella vapauttamisesta ja vapautumisvaiheen tukitoimenpiteistä. Rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rikoksen laatu ja rangaistuksen pituus, vangin työ- ja toimintakyky, rikosten uusimiseen vaikuttavat seikat sekä vangin henkilöstä, aiemmasta rikollisuudesta ja olosuhteista saadut tiedot. Tämä koskee myös varmuusosastolle sijoitettuja.

Varmuusosastolle sijoittamista on arvioitava kolmen kuukauden välein. Tässä arvioinnissa on otettava huomioon myös vapautumisvaihe. Mikäli varmuusosastosijoituksen edellytykset täyttyvät, osastolle sijoitetaan vapautumiseen asti. Tämä on perusteltua, koska tällöin on kyseessä vanki, joka on koko ajan pyrkinyt jatkamaan rikollista toimintaa. Myös näiden vankien vapautumista kuuluu valmistella, valmistelu toteutetaan vain varmuusosastolta käsin.

Varmuusosastolle sijoitetuilta ei esimerkiksi ole estetty poistumislupia. Poistumisluvat toteutetaan kuitenkin aina saatettuna vankeuslain 14 luvun 6 §:n 2 momentin perusteella. Näin ollen tarvittaessa on mahdollisuus päästä hoitamaan vapautumiseen liittyviä asioita henkilökunnan valvomana vankilan ulkopuolelle.

Oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitokselta saaman tiedon mukaan suoraan varmuusosastolta on vapautunut vain yksittäisiä vankeja, joskin tänä vuonna poikkeuksellisesti kaksi vankia. Vangit pyritään vapauttamaan muulta osastolta kuin varmuusosastolta aina kun mahdollista.

2.4. Lapsen tapaamisessa käydyn keskustelun kuuntelu- ja tallennusmahdollisuus

Perustuslakivaliokunta korostaa, että siltä osin kuin ehdotettu sääntely on merkityksellistä lasten kannalta, sitä on tulkittava ja sovellettava ottaen ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että lapsen etu voi puoltaa keskustelun kuuntelemista ja tallentamista.

Apulaisoikeusasiamies on pitänyt ehdotusta perusteltuna, kun otetaan huomioon varmuusosaston luonne ja valvottujen tapaamisten valvonnasta varmuusosastolla jo säädetty.

Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa siitä, että vankilassa olevien vanhempien lapset ovat haavoittuvassa asemassa oleva lapsiryhmä ja lapsen etu tulee ottaa huomioon aina tehtäessä päätöksiä, jotka koskevat vankilassa olevaa vanhempaa. Tieto teknisestä kuuntelemisesta ja tallentamisesta voi luonnollisesti vaikuttaa siihen, minkälaisista itseään koskevia asioita lapsi haluaa tapaamisissa tuoda esille ja voi täten vaikuttaa lapsen ja vanhemman välisen suhteen ylläpitoon. Keskusliiton mielestä keskeistä on, että kuuntelemisesta tai tallentamisesta ilmoitetaan selkeästi ja ymmärrettävästi vanhempaansa tapaamaan tulleelle lapselle. Saman asian on nostanut esille myös **professori Melander.**

Oikeusministeriö ehdottaa, että lapsen edun huomioon ottamista ja ensisijaisuutta päätöksenteossa sekä tapaa, jolla kuuntelemisesta ja tallennuksesta ilmoitetaan, painotettaisiin ennen lakien voimaantuloa järjestettävissä koulutuksissa Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle.

2.5. Ehdotus kuuntelu- ja tallentamismahdollisuudesta videoyhteyden välityksellä tapahtuvassa yhteydenpidossa

Huittisten, Sukevan ja Vantaan vankilat pyytävät huomioimaan, ettei videoyhteydellä tapahtuvan tapaamisen kuuntelu ja tallentaminen ole mahdollista varmuusosastolla. Myös **Rikosseuraamuslaitos** pitää välttämättömänä, että kuuntelu- ja tallennusmahdollisuus säädettäisiin videoyhteyden välityksellä tapahtuvaan yhteydenpitoon. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei tätä mahdollista viittausteknisen virheen vuoksi, mutta asiantilan korjaaminen olisi yksinkertaista lisäämällä videotapaamisia koskevan vankeuslain 13 luvun 13 §:n 2 momenttiin viittaus tapaamisten valvontaa koskevan 2 §:n 2 momentin lisäksi myös saman lainkohdan 3 momenttiin, jossa säädetään tapaamisten teknisestä kuuntelemisesta ja tallentamisesta.

Oikeusministeriö pitää ehdotusta perusteltuna. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan videoyhteyden välityksellä tapahtuvan yhteydenpidon valvontaan sovelletaan vain 13 luvun 2 §:n 2 momenttia mutta ei pykälän 3 momenttia. Tämä tarkoittaa, että videotapaamista valvotaan joko teknisesti tai Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen läsnä ollen. Tekninen valvonta käsittää kuvan katselun ja tallentamisen, mutta ei keskustelun kuuntelua ja äänen tallentamista. Tutkintavankeuslain 9 luvun 10 §:n sääntely on lähes yhteneväinen. Erona on, että vankeusvangille annetaan lupa ja tutkintavangille

voidaan järjestää mahdollisuus videoyhteydenpitoon. Myös valvontaa koskeva sääntely on yhteneväinen tutkintavankeuslain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Oikeusministeriö ehdottaa, että videoyhteyden välityksellä tapahtuvan yhteydenpidon valvonta tulisi yhtenäistää kattavammin valvotun tapaamisen valvonnan kanssa. Videotapaamisen keskustelua tulisi voida kuunnella teknisesti ja ääntä tallentaa samoin edellytyksin kuin valvotun tapaamisen keskustelua voidaan teknisesti kuunnella ja tallentaa. Kuitenkin varmuusosastolle sijoitetun vangin videotapaamisen keskustelua tulisi voida teknisesti kuunnella ja tallentaa ilman edellytyksiä. Myös tutkintavankeuslakiin tulisi säätää vastaavat muutokset.

Esitys pohjautuu osin oikeusministeriön asettaman vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämistä valmistelleen työryhmän (OM039:00/2021) mietintöön. Mietinnössä ehdotettiin videoyhteyden välityksellä tapahtuvan yhteydenpidon uudistamista etätapaamiseksi. Samalla valvontaa koskeva sääntely olisi yhtenäistetty valvotun tapaamisen kanssa. Tämä olisi toteutettu lisäämällä videotapaamista koskevaan säännökseen viittaus vankeuslain 13 luvun 2 §:n 3 momenttiin. Etätapaamisen kuuntelu ja tallentaminen olisi siten tapahtunut täysin samoin edellytyksin kuin valvotussa tapaamisessa.

Videotapaamista koskeva säännös on tullut voimaan vuonna 2015 ja sitä säädettäessä hallituksen esityksen 45/2014 yksityiskohtaisiin perusteluihin on todettu: ”Tapaamisen valvonnasta, keskeyttämisestä ja peruuttamisesta noudatettaisiin, mitä valvottujen tapaamisten valvonnasta säädetään. Henkilökunta voi siten olla läsnä samassa tilassa, josta vanki on videoyhteydessä”. Näin ollen jo säädettäessä näyttäisi olleen tarkoituksena, että videotapaamisen valvonta olisi kaikin tavoin yhtenäinen valvotun tapaamisen valvonnan kanssa. Samassa yhteydessä säädettiin myös valvontaa koskeva 13 luvun 2 §:n 3 momentti, josta yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu: ”Vangin ja tapaajan välistä keskustelua voitaisiin kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella samoilla edellytyksillä kuin puhelua voidaan kuunnella ja tallentaa 12 luvun 7 §:n perusteella. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelua voitaisiin aina kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella.”

Vaikuttaakin siltä, että videotapaamisessa äänen teknisen kuuntelun ja tallennuksen mahdollistava tarvittava viittaus on epähuomiossa vain unohtunut.

2.6. Vapaa-ajan toiminta varmuusosastolla (otsikon numerointitasoa korjattu)

Apulaisoikeusasiamiehen huolena on, kuinka varmuusosastolle sijoitetuille pystytään järjestämään mielekästä ja kehittävää toimintaa, jos sekä toiminta että vapaa-ajan toiminta tapahtuvat varmuusosaston sisällä ja näiden toimintojen tulee olla osastolle soveltuvia. Tarkastushavaintojen perusteella ainakaan Riihimäen vankilan varmuusosaston osaston tilat eivät tue toiminnan järjestämistä osastolla. **Oikeusministeriö** toteaa, että nyt ehdotetun säännöksen sanamuoto ei estä sitä, että varmuusosastolle sijoitetut vangit voisivat tarvittaessa käyttää vankilan muita tiloja, esimerkiksi liikuntatiloja. Myös oikeusministeriön käsityksen mukana tämän pitäisi olla järjestettävissä siten, että varmuusosastolle sijoitetut eivät ole tekemisissä muiden osastojen kanssa.

Vankien vanhemmat ry. on tuonut tässä yhteydessä esille, että korona-aikana aloitettu eri osastojen pitäminen toisistaan erillään on jatkunut useissa suljetuissa vankiloissa. Tämä on vähentänyt vankien tosiasiallisia mahdollisuuksia esimerkiksi kuntosalin käyttöön, koska se on varattu vain tietyn osaston käyttöön kerrallaan. **Oikeusministeriö** pitää tätä tärkeänä havaintona. Oletettavasti käytännön jatkuminen liittyy myös vallitsevaan vankiloiden yliasutustilanteeseen, jossa Rikosseuraamuslaitos on joutunut mukauttamaan ja priorisoimaan toimintaansa. Oikeusministeriö on pyytänyt Rikosseuraamuslaitokselta selvitystä sen toimenpiteistä yliasutuksen vuoksi.

2.7. Varmuusosastoon liittyvät lakitekniset ja muut huomiot (otsikkotasoa korjattu)

Apulaisoikeusasiamies on perustuslakivaliokunnalle antamassa lausunnossa kiinnittänyt huomioita seuraaviin lakiteknisiin seikkoihin.

Ehdotetun tutkintavankeuslain 3 luvun 2 b §:n 1 momentissa luetelluista varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksissa ei viitata ehdotettuun 8 luvun 8 §:ään (kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla). **Oikeusministeriö** ehdottaa viittauksen säätämistä.

Ehdotetussa vankeuslain 5 luvun 5 §:n 2 momentissa luetelluissa varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksissa ei mainita 13 luvun 1 §:n 2 momentissa olevaa tapaamisoikeuden rajoitusmahdollisuutta. **Oikeusministeriö** toteaa, että 13 luvun 1 §:n 2 momentin säännös puuttuu ehdotetusta 5 luvun 5 §:n luettelosta. Kyseisen säännöksen mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeutta tavata muita kuin lähiomaisiaan tai muita läheisiään taikka 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestä voidaan rajoittaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisessa rikottaisiin vankeuslakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Oikeusministeriö arvioi, että kyseisen säännöksen lisääminen ehdotettuun 5 luvun 5 §:ään olisi johdonmukaista rajoitusten luettelemisen kannalta. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan kyseinen tapaamisoikeutta rajoittava säännös ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton, koska vankeuslain 13 luvun 17 §:ssä ei säädetä toimivaltaa päättää tällaisesta rajoittamisesta. Voimassaolevassa laissa ei myöskään säädetä minkäänlaista aikarajaa tällaiselle rajoittamiselle. Lisäksi tällaiseen rajoittamispäätökseen todennäköisesti tulisi voida hakea muutosta. Kyseistä rajoittamispäätöstä ei kuitenkaan mainita vankeuslain 20 luvun 1 §:n muutoksenhakukelpoisten päätösten luettelossa eikä myöskään luvun 2 §:n mukaisissa muutoksenhakukiellon piirissä olevissa päätöksissä. Oikeusministeriön tietojen mukaan säännöstä ei ole Rikosseuraamuslaitoksessa sovellettu. Oikeusministeriön käsityksen mukaan tapaamisoikeutta ole ollut käytännössä tarpeen rajoittaa, koska varmuusosastolla valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa vankeuslain 13 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla. Sanotun johdosta oikeusministeriö ei puolla apulaisoikeusasiamiehen huomion toteuttamista tässä yhteydessä.

Apulaisoikeusasiamies huomauttaa, että varmuusosastolle sijoitettavien tutkintavankien oikeuksien rajoittamisesta ehdotettu poikkeaa vankeusvankeja koskevasta sääntelystä. Oikeusasiamies on havainnut, ettei 2. lakiesitys sisällä vankeusvankien kohtelua vastaavaa ehdotusta varmuusosastolle sijoitettujen tutkintavankien tapaamisoikeuden rajoittamismahdollisuudesta. Edellä mainituista syistä oikeusministeriön näkemyksen mukaan vankeuslain 13 luvun 1 §:n 2 momenttia vastaavaa tapaamisoikeuden rajoittamissäännöstä ei liene perusteltua säätää tutkintavankeuslakiin.

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan 2. lakiesitys ei sisällä vankeusvankien kohtelua vastaavaa ehdotusta mahdollisuudesta rajoittaa kirjaston käyttöä. Huomautus jää epäselväksi, koska oikeusministeriön näkemyksen mukaan voimassa oleva tutkintavankeuslain kirjastoa koskeva 7 luvun 3 §:n 1 momentti sisältää viittauksen 7 luvun 2 §n 1 ja 2 kohtiin, joita esityksessä ehdotetaan muutettavaksi. Näin ollen 7 luvun 2 §:n 1 kohdan muuttuessa esityksen myötä, sääntelyn sisältönä olisi, että varmuusosastolle sijoitettujen tutkintavankien kirjastopalveluista on huolehdittava muulla tavoin (kuin pääsemällä käymään vankilan kirjastossa). Tämä vastaa vankeuslain sääntelyä.

Vankiterveydenhuollon yksikkö muistuttaa, että sen rooli on merkittävä vangin psyykkisen kuormituksen tukitoimissa sekä riittävässä terveydenhuollon seurannassa. Mikäli varmuusosastosijoitusten määrä kasvaa, tulisi tämä huomioida myös vankiterveydenhuollon resurssoinnissa. **Oikeusministeriö** pitää Vankiterveydenhuollon riittäviä resursseja tärkeänä. Yksikön resurssointi kuuluu kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Lisäksi yksikön lausunnossa varmuusosastosijoitus sekoittuu varmuusvankeuteen. Mitä ilmeisimmin kyse on epähuomiosta. Varmuuden vuoksi oikeusministeriö toteaa, että erillään tästä esityksestä on hallitusohjelmaan perustuen käynnistetty lainvalmistelu varmuusvankeuden käyttöönottamiseksi (https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM077:00/2023).

Myös Helsingin hallinto-oikeus tuo esille resursseihin liittyviä seikkoja. **Oikeusministeriö** yhtyy hallinto-oikeuden arvioon, ettei ehdotettu tutkintavankeuslain muutos kuitenkaan todennäköisesti merkittävästi lisäisi valitusten määrää.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos esittää harkittavaksi, voisiko perusteluissa mainita järjestäytyneen rikollisuuden lisäksi verkostoituneen rikollisuuden, joka kattaisi muun muassa katujengityyppisen rikollisuuden. **Oikeusministeriön** käsityksen mukaan katujengille ei ole olemassa vakiintunutta määritelmää, joskin poliisi on oman toimintansa suuntaamiseksi laatinut ilmiölle hallinnollisen määritelmän.

Sittemmin eduskunta on säätänyt rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoksen tekemisen osana rikollisjoukon toimintaa (HE 5/2025 vp, LaVM5/2025, EV 39, 2025 vp). Rikollisjoukolla tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää yhteenliittymää, jonka toimintaan kuuluu olennaisesti sellaisten rikosten tekeminen, jotka ovat omiaan vaarantamaan yleisten paikkojen järjestystä ja turvallisuutta. Koventamisperustetta voitaisiin soveltaa silloin, kun rikos on tehty osana katujengin toimintaa. Oikeusministeriön näkemyksen varmuusosastoa ja avolaitokseen sijoittamista koskevia perusteluja ei olisi perusteltua laajentaa verkostoituneen rikollisuuden määritelmin tai termein, jotka eivät välttämättä ole vakiintuneita ja riittävän tarkkarajaisia. Avolaitokseen sijoittaminen sekä varmuusosastolle sijoittaminen tehtäisiin esityksen mukaan edelleen kokonaisharkintaan perustuen. Tällaisessa kokonaisharkinnassa voidaan tarpeellisella tavalla ottaa huomioon, jos vangin rikollinen toiminta on liittynyt tällaiseen järjestäytynyttä rikollisuutta löyhempään yhteenliittymään.

Professori emeritus Tolvasen mukaan jatkossa olisi syytä arvioida varmuusosastojen ja niin sanottujen tehostetun valvonnan osastojen välistä suhdetta. **Oikeusministeriö** viittaa edellä todettuun siitä, että myöhemmin tällä hallituskaudella on tarkoitus antaa toinen vankeuslakia koskeva hallituksen esitys. Oikeusministeriö on tätä varten asettanut työryhmän, jonka yhtenä tehtävänä on valmistella ehdotus sääntelyksi, jonka avulla tehostetun valvonnan osastojen valvonnasta voitaisiin huolehtia nykyistä paremmin. Valmistelussa otetaan huomioon varmuusosastosääntelyyn tämän esityksen myötä tehtävät muutokset.

3. Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Apulaisoikeusasiamies on pitänyt perusteltuna säännöksen muuttamista esityksen mukaisesti.

Sisäministeriö pitää ehdotetun vankeuslain 2 luvun 1 §:n 4 momentin soveltamisalan olevan sanamuotonsa ”…normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa...” perusteella varsin laaja. Sisäministeriö on pitänyt järkevänä ratkaisuna sitä, että tutkintavangit on rajattu pois säännöksen soveltamisalasta.

Professori Melander arvostelee sääntelyn tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä, kun poikkeusolojen käsitettä ei rajata esimerkiksi viittaamalla valmiuslain (1552/2011) 3 §:ään, jossa poikkeusolot määritellään. Toiseksi Melanderin mielestä sääntelyn voimassaoloaikaa olisi vielä syytä arvioida, sillä kuuden kuukauden aika vaikuttaa suhteellisen pitkältä, kun otetaan huomioon mahdollisuus jatkaa toimenpiteiden voimassaoloa. Lisäksi Melanderin mielestä sääntelyä olisi täydennettävä siten, että rangaistusten täytäntöönpanoon olisi ryhdyttävä säädettyä aiemmin, jos täytäntöönpanon rajoittaminen ei ole enää perusteltua momentissa säädettyjen tarkoitusten kannalta poikkeusolojen päätyttyä. Melander huomauttaa myös siitä, että ehdotettu sääntely ei sisältäisi erityissääntelyä alaikäisten tai alle 21-vuotiaiden vankien erityiskohtelusta. Tulisikin vielä arvioida voitaisiinko sääntely toteuttaa tavalla, jolla olisi mahdollisimman vähän kielteisiä vaikutuksia yhtäältä alle 18-vuotiaisiin ja toisaalta alle 21-vuotaisiin vankeihin.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausunnossaan pitänyt tarpeellisena arvioida ja ottaa kantaa ehdotettuun sääntelyyn.

Oikeusministeriö pitää esitettyjä näkökohtia huomionarvoisina. Esityksen myötä oikeustila muuttuisi siten, että täytäntöönpanon aloittamisen rajoittaminen sidottaisiin yhteiskunnallisesti vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Säännöksen laaja soveltamisala on perusteltu, jotta vankilukuun voidaan tarvittaessa riittävän tehokkaasti vaikuttaa ja siten vankeuden täytäntöönpanon turvallisuus käytännössä taata.

Kuuden kuukauden enimmäisvoimassaoloaika on perusteltu siitä syystä, että rajoitustoimenpiteiden vaikutus ei näy vankiluvussa heti, vaan viiveellä. Lisäksi rajoitustoimenpiteiden päätyttyä tilanteen purkaminen näkyy viiveellä. Rajoitusten päätyttyä vankiluvun nostaminen onkin toteutettava hallitusti ja systemaattisesti, jotta ei synny yliasutusta. Korona-ajan kokemusten pohjalta oikeusministeriö pitää kuuden kuukauden enimmäisaikaa toimivana ja perusteltuna. Näistä syistä oikeusministeriö pitää

perusteltuna myös sitä, että rangaistusten täytäntöönpanon aloittamisessa uudelleen on täytäntöönpanosta vastaavilla viranomaisilla jonkin verran harkintavaltaa. Luonnollisesti tätä harkintavaltaa vankiluvun systemaattisessa ja hallitussa nostamisessa käytettäisiin siten, että tuomittuja kohdeltaisiin mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Myöhemmin tällä hallituskaudella on tarkoitus antaa toinen vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia koskeva hallituksen esitys, joka sisältäisi ehdotukset säännöksiksi, joiden nojalla vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta voitaisiin huolehtia yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Käytännössä tavoitteena on säätää pysyvään lainsäädäntöön säännökset, joiden nojalla yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa voidaan rajoittaa esimerkiksi poistumislupia, toimintoja ja tapaamisia. Tässä yhteydessä voidaan luontevasti toteuttaa esimerkiksi viittaussäännökset valmiuslakiin.

Ehdotuksen mukaan oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin rajoitusten käyttöönotosta, tarkemmasta kestosta sekä käytännön toteutuksesta, kuten siitä mitä vankiryhmiä rajoitukset koskisivat. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan alaikäisten tuomittujen asema ja tilanne voitaisiin huomioida asetusta annettaessa. Tarvittaessa alaikäisiä koskevat näkökohdat voitaisiin huomioida myös myöhemmin tällä hallituskaudella annettavassa hallituksen esityksessä.

Lisäksi teknisenä asiana oikeusministeriö ehdottaa kirjoitusvirheen korjaamista 2 luvun 1 §:n 4 momentissa. Säännöksessä sakon muuntorangaistus on kirjoitettu virheellisesti yhteen.

Vankien vanhemmat ry katsoo, että mikäli alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu on huumausaineriippuvainen, ei tuomion täytäntöönpanon lykkäämistä jopa vuodella voida pitää turvallisena vangille itselleen eikä yhteiskunnalle. Oikea paikka huumausaineriippuvaisille pikkurikollisille olisi suljettu, riippuvuudesta parantumiseen tähtäävää hoitoa ja työtä tarjoava päihdekuntoutuslaitos.

Oikeusministeriö yhtyy siihen, että päihderiippuvaisille tuomituille tulisi järjestää riittävästi riippuvuudesta toipumiseen tähtäävään hoitoa. Hallitusohjelmaan onkin kirjattu tavoite siitä, että nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvaisuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon. Mahdollisuuksien mukaan päihdehoitoa tulisi voida tarjota myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

4. Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet (otsikkotasoa korjattu)

Itä-Uudenmaan poliisilaitos kannattaa sitä, ettei turvatarkastuksen suorittaminen, sitominen ja voimakeinojen käyttö enää olisi sidoksissa vankila-alueeseen tai vanginkuljetukseen, koska muutos lisää Rikosseuraamuslaitoksen itsenäistä toimintakykyä virkatehtävillä ja mahdollistaa paremmat toiminta-edellytykset poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistoiminnassa.

Professori Melander on pitänyt tätä toimivaltuuksien käytön alueellista laajentamista ongelmallisena, erityisesti voimakeinojen käytön osalta. Melanderin mukaan laajentamista ei tulisi toteuttaa erillään ulkopuolisen laitossijoittelun muusta sääntelystä. Melander epäilee, että ehdotettu sääntely saattaisi johtaa siihen, ettei Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuussääntely ei ole tarkkarajaista ja täsmällistä poliisin toimivaltuuksiin nähden.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tällaista tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden ongelmaa ei ole. Poliisi on sisäisen turvallisuuden ja rikostorjunnan yleisviranomainen ja toimii oman toimivaltansa puitteissa. Esityksessä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten toimivaltuudet olisivat yksiselitteisesti sidottuja virkatehtävän suorittamiseen, vaikka niitä ei enää sidottaisi tiettyyn alueeseen.

4.1.1. Vangin turvatarkastus (otsikkotaso muuttunut)

Apulaisoikeusasiamies on pitänyt esitystä perusteltuna, mutta kiinnittää huomiota siihen, että valvotusta koevapaudesta annetun lain 23 § vastaa sisällöltään sitä, mitä vankeuslain 16 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään vangin turvatarkastuksesta. Vankeuslain 16 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan

vanki voidaan turvatarkastuksessa velvoittaa vaihtamaan vaatteensa henkilökunnan läsnäollen. Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan vaatteiden vaihdattaminen vankilan ulkopuolella on monista syistä ongelmallista. Se ei myöskään ole välttämätöntä eikä perusteltua.

Oikeusministeriö yhtyy tähän käsitykseen.

4.1.2. Voimakeinojen käyttö (otsikkotaso muuttunut)

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan olisi tärkeää, että voimakeinoja voitaisiin käyttää ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin kiinni ottamisen ja vankilaan toimittamisen lisäksi myös siviilityön, opintoluvan sekä valvottua vankilan ulkopuolista toimintaa koskevan luvan valvonnassa. Tarve ottaa vanki kiinni ja toimittaa hänet vankilaan esimerkiksi ulkopuolisella toimintapaikalla suoritetun välittömän valvonnan yhteydessä liittyy kaikkiin edellä mainittuihin vankeuslain 8 luvun toimintaan sijoittamista koskeviin tilanteisiin, joissa vanki liikkuu itsenäisesti vankilan ulkopuolella.

Huittisten, Sukevan ja Vantaan vankilat katsovat, että voimakeinojen käyttöä koskevan vankeuslain 18 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tulisi ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin lisäksi huomioida opintoluvalla ja siviilityöluvalla olevat vangit sekä ulkopuoliseen toimintaan sijoitetut vangit.

Oikeusministeriö pitää perusteltuna täsmentää voimankäyttöä koskevaa säännöstä perusteluissa todetun mukaiseksi siten, että myös pykälän sanamuodosta käy ilmi mahdollisuus käyttää voimakeinoja vankeuslain 8 luvun 6 §:ssä tarkoitetun siviilityön sekä 9 §:ssä tarkoitettujen lupien ja ulkopuolisen laitossijoituksen valvonnassa vangin kiinniottamiseksi ja vankilaan toimittamiseksi.

Apulaisoikeusasiamies on pitänyt esitystä muutoin perusteltuna, mutta kiinnittänyt huomiota lausuntokierroksen jälkeen tehdyn muutoksen epäjohdonmukaisuuteen. Lausuntokierroksella esitysluonnoksessa oli mukana ehdotus uudeksi 8 luvun 11 §:n 3 momentiksi, jonka mukaan ”rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin ja hänen mukanaan olevan omaisuuden vankilaan ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn vaatimaksi ajaksi”.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen perusteluihin on vahingossa jäänyt maininta kyseisestä säännöksestä. Ehdotetun 18 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan soveltamisen ei ole tarkoitettu olevan riippuvainen 8 luvun 11 §:ään lausuntokierroksessa mukana olleesta säännöksestä. Oikeusasiamiehen esittämällä tavalla lienee kuitenkin perusteltua, että 8 luvun 11 §:ään lisättäisiin uudeksi momentiksi säännös siitä, että ”rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin ja hänen mukanaan olevan omaisuuden vankilaan ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn vaatimaksi ajaksi.

5. Voimaantulo (otsikkotaso muuttunut)

Professori emeritus Tolvasen mukaan tavoitteena tulisi olla mahdollisimman nopea voimaantulo, joka koulutustarpeet huomioiden olisi perusteltua määritellä tapahtuvaksi puolen vuoden kuluttua siitä, kun lait on vahvistettu.

Oikeusministeriö viittaa hallituksen esityksessä voimaantulosta todettuun. Erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään tarvittavien muutosten toteuttamiseksi voimaan lait voisivat tulla voimaan aikaisintaan kahdeksan kuukauden kuluttua hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vankeuslain (767/2005) 5 luvun 7 §:n 2 momentti ja

muutetaan 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 2 luvun 1 §:n 4 momentti ja 12 §:n 1 momentti, 4 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentti, 5 luvun 5 ja 6 §, 7 §:n otsikko sekä 9 §:n 3 momentti, 6 luvun 1 §, 11 luvun 2 § ja 3 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 8 §:n 1 momentti, 12 luvun 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 11 §:n 2 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 16 luvun 3 §:n 1 momentti sekä 18 luvun 2 § ja 5 §:n 1 momentti sekä 6 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat

1 luvun 9 §:n 2 momentti, 5 luvun 9 §:n 3 momentti ja 12 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 222/2022, 2 luvun 1 §:n 4 momentti ja 12 §:n 1 momentti laissa 33/2015, 4 luvun 9 §:n 1 momentti ja 6 luvun 1 § laissa 1302/2021, 5 luvun 5 § osaksi laissa 222/2022, 11 luvun 2 § osaksi laissa 393/2015, 11 luvun 3 §:n 2 kohta ja 8 §:n 1 momentti laissa 393/2015, 12 luvun 7 §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti sekä 13 luvun 2 §:n 3 momentti laissa 290/2021 sekä 18 luvun 2 § osaksi laissa 507/2019 ja 6 §:n 1 momentti laissa 735/2011, sekä

lisätään 8 luvun 11 §:ään uusi 3 momentti

seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

— —

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

— —

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

— —

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädetyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa

annetaan valtioneuvoston asetuksella. Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.

— —

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

9 §

Sijoittaminen avolaitokseen

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avolaitokseen, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

1) ei sovellu avolaitoksessa järjestettävään tai avolaitokseen hyväksymään toimintaan;
2) ei tule noudattamaan avolaitoksen järjestystä;
3) jatkaa rikollista toimintaansa;
4) vaarantaa toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta;
5) poistuu avolaitoksesta luvatta; tai
6) ei tule noudattamaan päihteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan.

— —

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

5 §

Varmuusosasto

Vankilassa voi turvallisuussyistä olla muusta vankilasta eristetty osasto (*varmuusosasto*).

Varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksista säädetään 8 luvun 3 §:n 2 momentissa, 11 luvun 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa, 12 luvun 8 §:ssä sekä 13 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 3 momentissa.

Varmuusosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuusosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

6 §

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset

Vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että hän:

1) jatkaa rikollista toimintaa, joka vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta;
2) yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; tai
3) muulla kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuin tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

7 §

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto

— —

9 §

Päätösvalta

— —

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
2) vanki soveltuu avolaitoksen järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;
3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei jatka rikollista toimintaa, ei vaaranna toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta eikä poistu avolaitoksesta luvatta;
4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan; ja
5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avolaitokseen noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

– –

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin ja hänen mukanaan olevan omaisuuden vankilaan ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn vaatimaksi ajaksi.

11 luku

Vapaa-aika

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuusosastolle sijoitettu vanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-ajan toimintoihin. Varmuusosastolle sijoitettu vanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston vankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka
2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

3 §

Uskonnonharjoitus

— —

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

— —

2) vanki ole 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

— —

8 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn epäämisestä sekä 2 §:n 3 momentissa tarkoitetusta osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

— —

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

— —

8 §

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3-5 ja 11 §:ssä säädetään.

— —

11 §

Päätösvalta

— —

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitetusta jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

— —

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

— —

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitetussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella 3 §:ssä tarkoitetussa valvotussa tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa ja 13 §:ssä tarkoitetussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

13 §

Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

— —

Yhteydenpidon valvontaan, keskeyttämiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 8 ja 9 §:ssä säädetään.

— —

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

3 §

Vangin turvatarkastus

Vangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi *(vangin turvatarkastus)*.

— —

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Vangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä:

1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos vanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla. Kun vanki on kuultavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisestä syystä toisin määrää. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa vankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

5 §

Erillään pitäminen

Vanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:
1) sen estämiseksi, että vanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä tai terveyttä;
2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrityksen estämiseksi;
3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1, 2, 2a, 3, 4 ja 4 a §:ssä tarkoitetun huumausainerikoksen estämiseksi;
4) vangin oman turvallisuuden takaamiseksi; tai
5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.
— —

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:
1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;
2) 17 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilössäpidon toimittamiseksi;
3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi; sekä
4) 8 luvun 6 §:ssä tarkoitetussa siviilityössä sekä 9 §:ssä tarkoitetuissa vankilan ulkopuolisessa toiminnassa ja vankilan ulkopuolisessa sijoituslaitoksessa olevan vangin kiinni ottamiseksi ja vankilaan toimittamiseksi.
— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 4 luvun 1 §:n 1 momentti, 7 luvun 1 § ja 2 §:n 1 momentti, 8 luvun 7 §:n 1 momentti, 9 luvun 1 §:n 3 momentti, 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §, 5 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta,
sellaisina, kuin niistä ovat 8 luvun 7 §:n 1 momentti ja 9 luvun 1 §:n 3 momentti laissa 291/2021, 13 luvun 2 § osaksi laissa 508/2019 ja 6 §:n 1 momentti osaksi laissa 736/2011, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 307/2023 sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1641/2015, sekä
lisätään

3 lukuun uusi 2 b— 2 d § ja mainitun luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 223/2022 ja 307/2023, uusi 4 momentti sekä lakiin siitä lailla 1303/2021 kumotun 8 luvun 8 §:n tilalle uusi 8 § seuraavasti:

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 b §

Varmuusosasto

Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksista säädetään 4 luvun 1 §:n 1 momentissa, 7 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 8 luvun 8 §:ssä sekä 9 luvun 1 §:n 3 momentissa.

Varmuusosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuusosastolle sijoitettua tutkintavankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

2 c §

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset

Tutkintavanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että hän:

1) jatkaa rikollista toimintaa, joka vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta;
2) yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; taikka
3) muulla kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuin tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

2 d §

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto

Varmuusosastolle sijoittamista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Päätös tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja sen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään kolmen kuukauden väliajoin.

9 §

Päätösvalta

— — — —

Vapaa-ajan toiminta

Tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-ajan toimintoihin. Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston tutkintavankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei hän ole:

1) sijoitettu varmuusosastolle tai suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

— —

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

— —

8 §

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3-5 ja 9 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin puhelimen käytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että hänen puhelunsa voidaan kuuntelun lisäksi tallentaa. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Varmuusosastolle sijoitetulla vangille ei voida myöntää lupaa 7 a §:ssä tarkoitettuun sähköpostin käyttöön.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

— —

Tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella 1 momentissa tarkoitetussa valvotussa tapaamisessa, 3 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa ja 10 §:ssä tarkoitetussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

— —

10 §

Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

— —

Yhteydenpidon valvontaan, keskeyttämiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä 1 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 ja 7 §:ssä säädetään.

— —

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

3 §

Tutkintavangin turvatarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi *(tutkintavangin turvatarkastus)*.

— —

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Tutkintavangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä:

1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;

2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;

3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai

4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Sitominen ei saa aiheuttaa tutkintavangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos tutkintavanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla. Kun tutkintavanki on kuultavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisistä syistä toisin päätä. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa tutkintavankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

5 §

Erillään pitäminen

Tutkintavanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:
1) sen estämiseksi, että tutkintavanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä ja terveyttä;
2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrityksen estämiseksi;
3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1, 2, 2 a, 3, 4 ja 4 a §:ssä tarkoitetun huumausainerikoksen estämiseksi;
4) tutkintavangin oman turvallisuuden takaamiseksi; tai
5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.
— —

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:
1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;
2) 12 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilössäpidon toimittamiseksi; sekä
3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen taikka muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi.
— —

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:
— —
1) 3 luvun 1 §n 5 momentissa tarkoitettua sijoittamista, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 2 c §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 2 d §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista, 3 §:ssä tarkoitettua omien vaatteiden käyttöä tai 4 §:ssä tarkoitettua perusruokavaliosta poikkeamista;
— —

16 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:
— —
3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 5 §:n 1 momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;
— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———